

ĀĠAÇ - ERİLER

FARUK SÜMER

Ağaç-Eriler Türkiye'deki en eski göçebe topluluklardan birisi olup, onlardan ilk defa XIII. yüzyılın ikinci yarısının başlarında bahsedilmektedir. Şimdiye dek bu topluluk etraflı bir şekilde tedkik edilmemiştir. Hattâ elimizde sathî mahiyette de olsa onlar hakkında bir inceleme yazısı mevcut değildir. Bu böyle olmakla beraber *Ağaç-Eriler*'in kavmî menşeleri V. yüzyılda Rusya'da yaşamış olan *Akatzir* adlı bir kavme kadar götürülmüştür. Fakat bu birleştirmeyi kabul etmeye imkân yoktur. Çünkü *Ağaç-Eriler* ile çağdaş bulunan müverrihler ittifakla onların *Türkmen* olduklarını söylerler. Bu müellifler başlıca: İbn Şaddād¹, Malatya'lı Abū'l Farac², Raşİd al dİn³, 'Azİz b. Ardaşİr-i Astar ābādİ⁴, 'Aynİ⁵ ve Maḳrızİ⁶ dir. Hattâ bunlardan Raşİd al- dİn bu hususta aynen şöyle söylemektedir ki, gerçeğin tam bir ifadesidir:

این نام در قدیم الایام نبوده بوقت آنکه اقوامِ اُغوز بدین ممالک
آمده اند طائفهٔ از ایشان که یورت در حدودِ بیشها داشته بدین اسم
اغاج ایری موسوم گردانیده اند یعنی مردِ بیشه مانند آنکه از اقوامِ مغول
کسانی که یورت نزدیکِ بیشه بوده هوین ارگان نام نهاده اند یعنی
قوم بیشه .

¹ al- A'lāk al- hażİra, British Museum, add. 23334, yap. 63 b, 83 a.

² وهذا علی جهادر حارب الاغجرية وهم قوم مفسدون من التركان
(*Tārİh muhtaşar al-duwal*, Beyrut, 1890, s. 466).

³ Metne bk.

⁴ و چون مدتی بود که تراکهٔ آغاج اری بفضول و فساد بودند
(*Bazm u razm*, neşr. Kılıslı Rifat, Türkiyat Enstitüsü, İstanbul, 1928, s. 530).

⁵ طوائف التركان من الاغجرية و من الالوج اوق و البوز اوق
(*'Aynİ, Ikḍ al-cumān*, Veliyeddin Efendi ktp., nr. 2394, s. 241).

⁶ وقد کثر فساد طائفة التركان الالجرية و الاغجرية
(*Maḳrızİ, Fatih ktp.*, nr. 4386, Yap, 273a).

türkçe tercümesi : “*Bu ad (yani Ağaç-Eri) eski zamanlarda mevcut değildir. Oğuz kavimleri bu ülkelere gelince onlardan bir bölük ormanlık bölgede yurt tutmuş ve bundan dolayı Ağaç-Eri yani orman adamı adıyla adlanmıştır. Nitekim Moğol kavimlerinden bazı kimselerin yurtları da ormanlara yakın olduğundan onlara Hoyin irgen denilmiştir.*”

Tabii Ağaç-Eriler’in zamanla türkmenleştiklerini iddia etmek de mümkün değildir. Çünkü, bu hususta elimizde hiç bir delil olmadığı gibi, *Akatzirler* ile bizim Ağaç-Eriler arasında bir münasebet kurmak da kabil olmuyor. Yani iki teşekkül’ün yaşadıkları asırlar arasında aşağı yukarı 900 yıllık bir zaman farkı vardır. Bizim Ağaç-Eriler’e ait XIII. yüzyıldan önce hiç bir eserde bir bilgiye rastgelinmiyor. Sonra, bu iki teşekkül birbirinden çok uzak yerlerde yaşadıkları gibi, bu yerler aynı istikametteki göç yolu üzerinde de değildir. Bütün bunlara ilâve olarak, bizim Ağaç-Eriler’in bu adı yaşadıkları yerin coğrafi hususiyetinden aldıkları da açıkça görülüyor. Raşid al-dîn’den başka, Selçuklu müverrihi İbn Bîbî⁸ ve Abû’l Farac⁹ ve diğer müellifler onların *Maraş-Malatya* bölgesinin ormanlık yerlerinde yaşadıklarını açıkça ifade ederler. Diğer taraftan, anlaşılacağı üzere, Ağaç-Eri adı donmuş kavmi bir kelime olmayıp, Türk âleminde her yerde ve her zaman kullanılabilir ve topluluklara verilebilecek bir teşkildir¹⁰. Türk filolojisi ile meşgûl olanlarca iyice bilindiği gibi, eskiden türkçe’de bu nevi teşkiller çokça yapılmakta idi. Bu arada bir çok boy ve oymakların bu mahiyette adlar taşıdıkları görülmektedir. Meselâ : XVI. yüzyılda, *Sivas*’ın güneyinde bir Türkmen kümesi yaşıyor ve buna *Yeni-il* deniliyordu. Bu *Yeni-il* iki koldan meydana gelmişti. Bu kollardan birisi orada çiftçilik yapmakta ve *Dulkadirli* adını taşımakta idi. Ötekisi ise ancak yazın bu bölgeye gelerek davarlarını otlatmakta ve kışın Anteb - Haleb bölgesine dönmekte idi. Bu sonuncu kola *Yaban-Eri* deniliyordu. Çünkü, bu kol aslında

⁷ *Câmi’ al-tavârih*, neşr. Berezin, Petersburg, 1861, s. 25.

⁸ أما از قبل استیلاء اغاجریان که منشأ ایشان صحرا و بیشاه مرعش بود

(neşr. Houtsma, Leyden, 1902, IV, s. 284; Mufasssal, T. T. K., Ankara, 1956, s. 618).

⁹ *Abû’l-Farac* tarihi, terc. Ömer Rıza Doğrul, T. T. K., Ankara, s. 564; E. Dulaurier, Ermeni müverrihlerine nazaran Moğollar, türkçe tercümesi *Türkiyat Mecmuası*, II, s. 212.

¹⁰ Ağaç-Eriler’in adı, *Bazm u razm* müstesna olmak üzere, bütün kaynaklarda اغاجری olarak yazılmıştır ki, bu, türkçe’deki ses kaynaşmasından ileri gelmektedir.

Haleb Türkmenleri'nden olup, ancak yazın *Sivas*'ın güney bölgesine geliyordu ¹¹.

Ağaç-Eriler, daha önce de işaret edildiği gibi, başlıca Maraş bölgesinde yaşıyorlardı. Hattâ Malatya'nın çevresindeki dağlar, tepeler ve vâdiler bile onların elinde idi. Onlar, buralarda Selçuklu sultanları arasındaki çekişmeleri fırsat bilerek, etrafa akınlar yapmaya başlamışlar, yolları keşerek kervanları soymuşlar, bilhassa Hıristiyan köylerini yağmalamışlardı. 1255 yılında, 'İzz al-dîn Keykâvus tek başına Selçuklu sultanı olunca, *Ağaç-Eriler*'in tedbine karar verildi. Bu maksatla Vezir Kadı 'İzz al-dîn, beğlerbeği Yavtaş ve diğer beyler ordunun başında olarak *Konya*'dan *Kayseri*'ye geldiler. Buradan *Ağaç-Eriler* üzerine bir kuvvet sevk edildi. Lâkin bu sırada *Moğol* kumandanı Baycu'nun kalabalık bir ordu ile Selçuklu sınırını geçtiği haber alındı. Filhakika *Moğolistan*'dan gelmekte olan Hülâgü'nün, *Muşan* ovalarını kendisine terk etmesini istemesi üzerine Baycu Noyan, ailesi, askerleri ve hayvanları ile Selçuklu ülkesine göçmek zorunda kalmıştı. Onun memleketi yeniden istilâ edeceği sanıldığından devlet erkânı büyük bir kaygıya düştü. Bu arada *Ağaç-Eriler*'e gönderilen kuvvet de Baycu'nun gelişi haberi üzerine hiç bir iş yapmadan alencele geri döndü ¹².

Baycu galesi atlatıldıktan sonra, Sultan 'İzz al-dîn Keykâvus 1257 yılında sâdık ve cesur kumandanlarından Ali Bahadır'ı *Malatya*'ya gönderdi. *Malatya*'ya gelen Ali Bahadır'ın

¹¹ Burada eri kelimesi ile yapılmış bazı teşkilleri kaydediyoruz : Selçuklu emirlerinden birisi *Türkeri* (şüphesiz Türk-Eri) olduğu gibi (neşr. Houtsma, s. 240, 267-269, 275, 276), bu emîrin oğlu da *Rum-Eri* (روم اری) adını taşıyordu (IV, s. 311). XVI. asırda Saruhan sancağında *Türk-Eri* (تورك اری) adlı bir köy olduğu gibi, yine orada *Dügün-Eri* (دوکون اری) ve *Koyun-Eri* (قیون اری) adlı oymaklar da görülmektedir (Saruhan sancağı defteri, Başbakanlık arşivi, nr. 165, yap. 119a). Yine XVI. yüzyılda Kütahya'da yaşayan *Külçular* oymağının 33 vergi evi olan kollarından biri de *Türk-Eri* idi (Kütahya def., nr. 438, s. 20). Bunlardan başka *Dağ-Eri* adını taşıyan bir oymağa da rastlanmıştır. *Il-Eri* ise, halk anlamına geliyor: اما اميرك عسكرى ايل ارى اولمنله اول اطرافده كويلرينه و يرلو يرلرينه طاغيلدیلر (Naima, tarih, v, s, 195). *Tarçumân Türki ve 'Arabî* adlı eserin âlim müellifi de eri ile ilgili bazı misaller zikrediyor (neşr. Houtsma, Leiden, 1894, s. 29, 30) : رومرى : رجل رومى - قارى : رجل رملى - تركرى : رجل تركى - اوجرى : رجل الطرف - اغاجرى : رجل الشعراء - شرقى : رجل شرقى.

¹² *Ibn Bibî*, mufassal, s. 618; Houtsma neşri, s. 284-285.

ilk işlerinden birisi şehri daimî bir tehdit altında tutan *Ağaç-Eriler*'e karşı yürümek oldu. Ali Bahadır *Ağaç-Eriler*'i bozguna uğrattığı gibi, başbuğlarından Cuti Beg'i de tutsak aldı ise de onu öldürmeyerek, *Malatya* yakınındaki *Minşar* kalesinde hapsedti. Fakat az sonra Baycu Noyan şehrin önünde görüldü. Bunun üzerine Ali Bahadır *Kâhta* kalesine kaçtı. Baycu *Malatya*'dan pek çok aman malı topladıktan ve şehri, Sultan 'İzz al-dîn Keykâvus'a rakib olarak ortaya çıkarılan onun kardeşi Rukn al-dîn Kılıç Arslan'ın adamlarına teslim ettikten sonra, Hülâgü'nün Bağdad seferinde bulunmak için, *Malatya*'dan ayrıldı¹³. *Kâhta*'ya kaçmış bulunan Ali Bahadır'a gelince, Baycu'nun *Irak*'a gittiğini öğrenerek, *Malatya*'ya döndü ise de, halk Baycu'dan korktuğundan, onu şehre sokmadı. Bunun üzerine Ali Bahadır bir yıl önce savaştığı *Ağaç-Eriler*'den yardım istedi; onların yardımı ile *Malatya*'yı kuşattı ve kısa bir zamanda şehir halkını teslim olmak zorunda bıraktı. *Malatya*'da daha kuşatma sırasında başlayan kıtlık, şehrin kapılarını açmasından sonra büsbütün artmıştı. Çünkü *Ağaç-Eriler* ve diğer Türkmenler bütün yolları kesmişlerdi. Bu yüzden halktan birçok kimseler çocuklarını *Ağaç-Eriler*'e satmak zorunda kaldılar. Ali Bahadır bir müddet oturduktan sonra, *Moğollar*'ın yeniden gelmesi üzerine şehri bırakıp Sultanın yanına döndü¹⁴.

Moğollar, Türkmenler'in mukavemetini kırmadan Türkiye'deki nüfuz ve hâkimiyetlerini devam ettiremeyeceklerini anladılar. Bu sebeble, *Hülâgü* Bağdad muhasarasından sonra 660 (1260) da 20.000 kişilik bir orduyu *Ağaç-Eriler*'in üzerine sevk etti. Bu ordu *Ağaç-Eriler*'in mukavemetini kırdı. *Moğollar* onlardan bir çoklarını öldürdüler, bir çoklarını da tutsak aldılar. Bir kısım *Ağaç-Eri*'ler de *Suriye*'ye gitmek zorunda kaldı¹⁵.

¹³ *Abū'l-Farac*, tercüme Ömer Rıza Doğrul, s. 564-565; aynı müellif al-Muhtaşar al-duval, s. 466-467.

¹⁴ Aynı müellif, gösterilen yerler.

¹⁵ E. Dulaurier, gösterilen yer. *Yününî* (*Zayl Mir'ât al-zamân*, Haydar âbad, 1955, II, s. 162), 660 (1262) yılı olayları arasında Hülâgü'nün, *Anadolu*'daki *Moğol* kumandanına şüphelendiği *Türkmenleri* öldürtmesini emrettiğini, bunun üzerine *Moğollar*'dan bir ordunun *Türkmenler*'e saldırarak onlardan çok kimseleri öldürdüğünü ve kalanlarının da bundan dolayı *Suriye*'ye (Şam) göç ettiklerini yazar ki, bu haber şüphesiz *Ağaç-Eri*'lerin tedibi ile ilgilidir. Aynı müellif 663 (1264-1265) yılı olayları arasında 'İzz al-dîn Aybeg al-Ağâceri adlı bir şahıstan bahsediyor ki,

Bu olaydan sonra uzun bir müddet *Ağaç-Eriler*'den bahsedilmemesi, onların gerçekten moğollardan ağır bir darbe yemiş olduklarını gösteriyor. Bununla beraber, *Ağaç-Eriler*, Karaman oğulları *Türkmenleri* gibi, Moğollar arasında büyük bir şöhrete sahip olmalılardır ki, Cāmi'al tavāriḥ'de onlardan mühim bir kavim olarak ayrıca bahsedilir. Hattâ 705 (1305) yılında Türkiye'de valilik (eyâlet) vazifesinde bulunmuş bir Moğol emîrinin Ağaç -Eri adını taşıdığı görülüyor ki¹⁶, bu adın *Ağaç-Eriler*'in şöhretinden dolayı konmuş olması da mümkündür. Fazla olarak *Moğollar*, *Ağaç-Eriler*'in varlığını büsbütün ortadan kaldıramamışlardır. Nitekim XIV. yüzyılın ikinci yarısında yeniden onlardan bahsedildiğini görüyoruz. 1335 tarihlerinde siyasî faaliyete geçen *Dulkadırlılar* da, bilindiği üzere, *Maraş-Elbistan* bölgesinde oturuyorlardı. Fakat *Dulkadırlılar* bütün kaynaklarda *Ağaç-Eriler*'den ayrı bir siyasî teşekkül olarak gösterilir. Ayrıca *Dulkadırlı* ulusuna bazı eserlerde *Atrāk-i Şām* denildiğini de biliyoruz. Bu sebeble, *Dulkadırlılar*'ın buraya *Suriye*'den gelmiş olmaları ihtimali hâtıra geliyor.

XIV. yüzyılın ikinci yarısına ait bir *Memlûk inşâ* kitabında zikredilen muhtelif Türkmen boy ve oymakları arasında *Ağaç-Eriler*'in de adı geçmektedir¹⁷.

780 (1378) yılında Memlûklerin *Haleb* nâibi Temür Bay, mühim bir ordunun başında *Çukur ova*'ya girmişti. Maksudı Sis (bugünkü Kozan) taraflarında karışıklıklar çıkaran *Uç-oklu ve Ağaç-Eri* Türkmenlerini tedib etmek idi. *Ayas*'a varınca, Türkmen beylerinden kırk kişi hediyeler ile huzuruna gelerek kendisinden af dilediler ise de Temür Bay, onları bağlattıktan sonra, obalarına yürüyüp orada erkekleri öldürmüş, kadın ve çocukları tutsak almış ve mallarını yağmalatmıştı. Fakat Temür Bay geri dönerken denize yakın bir yerde bulunan *Bâb al-malik* (Belen) boğazında Türkmen-

bu şahıs, Baybars tarafından bir iş için İskenderiye'ye gönderilmişti (II, s. 323). Bu şahıs her halde ya doğrudan doğruya bir *Ağaç-Eri* veya *Ağaç-Eri*'lerden satın alınmış bir memlûk idi.

¹⁶ Aksaraylı Karîm al-dîn Maḥmud, *Müsamârat al-aḥbâr*, neşr. Osman Turan, T. T. K., Ankara, 1944, s. 302-303.

¹⁷ *Kitâb -icâbat al-sâil ilâ ma'rifat al-rasâil*, Paris bibliothèque nationale, arabça yazmalar, nr. 4437, yap. 47; bu eserden naklen *Şubḥ al-a'sâ*, V, s. 281.

ler'in pususuna düşmüş, kendisi tutsak olduğu gibi, askerinin hemen hepsi imha edilmişti¹⁸.

Ağaç-Eriler'in 796 (1394) yılında *Sivas* bölgesinin güney taraflarında da kargaşalıklar çıkardıkları görülüyor. Bu yüzden *Sivas-Kayseri* hükümdarı Kadı Burhân al-dîn, onların akınlarına karşı ülkesinin güney taraflarını emniyet altında tutmak için bir kale inşa etmişti¹⁹.

Ağaç-Eriler'e dair eski yurtları ile ilgili olarak en son bilgi budur. Bu tarihten sonra ne yerli ne yabancı kaynaklarda, ne de Osmanlı vergi nüfusu tahrir defterlerinde ve diğer arşiv vesikalarında *Ağaç-Eri* adına rastgelinir. *Ağaç-Eriler* ne gibi bir sebeple varlıklarını muhafaza edemediler, bu hususta kesin bir şey söylemek mümkün olmuyor. Ancak *Ağaç-Eriler*'in *Dulkadırlılar* tarafından yurtlarından çıkarılmış olmaları ihtimali hâtıra geliyor. Biraz önce de işaret edildiği gibi, *Dulkadırlılar Ağaç-Eriler* ile aynı bölgede oturmakla beraber onlardan ayrı bir siyasî teşekkül olarak görünüyorlar. Kaynaklarımız onları daima birbirlerinden ayrı zikrederler. Bu faraziyeyi destekleyen bir husus da, *Kara-Koyunlu* ulusu arasında bu adda bir boyun mevcudiyetidir. Bu boyun daha Kara Mehmed zamanında (1380-1389) *Kara-Koyunlular*'ın hizmetinde bulunduğu görülüyor. Hattâ Kara Mehmed'in kızkardeşi Tatar Hâtun *Ağaç-Eri* beylerinden Hasan Beğ'in annesi idi. Bu *Ağaç-Eri* kolunun mesafenin uzaklığına ve aradaki büyük tabii engellere rağmen, *Kara-Koyunlular*'ın hizmetine girebilmesi böyle bir mecburiyet sebebi ile ilgili olabilir. Bu *Ağaç-Eri* kolu *Kara-Koyunlular* ile *İran*'a gitmişlerdir.

Kara-Koyunlular'ın hizmetinde bulunan *Ağaç-Eri* beyleri şunlardır :

1— Hasan Beg, yukarıda da söylendiği gibi, *Kara-Koyunlu* beyi Kara Mehmed'in zamanında yaşamıştır. Anası adı geçen Kara Mehmed'in kardeşi Tatar Hâtun idi. Kendisi hakkında başka hiç bir bilgiye sahib değiliz²⁰.

¹⁸ 'Aynî, *İkd al-cumân*, Veliyeddin Efendi ktp., nr. 2395, s. 240-241; Mağrizî, *Kitâb al-sulûk*, Fatih ktp., nr. 4386, yap. 273a-274a.

¹⁹ Bazm u-razm, s. 530.

²⁰ Abû Bakr-i Tihriânî, *Kitâb-i Diyârbakriyya*, yayınlayanlar Necati Lugal-Faruk Sümer, T. T. K., Ankara, 1962, I, s. 37.

2— Hüseyin Beg. İskender'in (1420-1439) ileri gelen emirlerinden birisi idi. İskender *Alıncak* kalesinde kardeşi Cihan-Şah tarafından kuşatıldığı zaman Hüseyin Beg, Bayram Beg oğlu Şah-Suvar ile onun yanında idi. İskender'in öldürülmesi üzerine her iki Beg, Şah Kubad'ın emirliğini tanımışlardır ²¹.

3— Sülân Beg. Bu bey ise aynı hâdisede Cihan-Şah'ın yanında bulunuyordu. Hattâ Cihan-Şah İskender'in zevcelelerinden Şah Kubad'ın annesini Sülân Beg'e vermişti ²².

4— Ali Beg. Bu da Cihan-Şah'ın emirlerinden birisi idi. Kendisi 854 (1450) yılında Ak - Koyunlular ile olan savaşlarda başkumandan Tarhan oğlu Rüstem'in maiyetinde bulunmuş ve yapılan çarpışmalardan birinde *Ak-Koyunlular*'a tutsak düşmüştü ²³. Ali Beg barış yapıldıktan sonra serbest bırakılmıştır. Irak-ı Acem ve *Fars*'ın fethedilmesinden sonra Cihan-Şah, Ak-Koyunlular'a karşı *Ayinlu Arab-Şah* kumandasında bir kuvvet sevk etmişti ki, Arab-Şah'ın yanında Ali Beg de vardı ²⁴. Ali Beg, Hasan Ali'nin Uzun Hasan Beg'e *Merend* yakınında yenilmesi üzerine *Ak-Koyunlu* Mahmud Beg ile birlikte *Erdebil*'e gelmiş olan Timurlu Abu Sa'îd'in huzuruna gitmişti ²⁵. Ali Beg'in sonra Uzun Hasan Beg'in hizmetine girdiği anlaşılıyor. Bu hükümdarın *Şeki* vilâyetinin fethine gönderdiği emirler arasında bulunan Kôr Ali Beg *Akaçeri* aynı şahıs olmalıdır.

5— Hacı Hasan. Cihan-Şah'ın öldürülmesi üzerine, Hasan Ali'nin katına gelenlerden birisi idi ²⁶. Hasan Ali, yanına, *Ağaç-Eri* Hacı Hasan'ı vererek Şah Hacı Beg Gâverüdü'yi *Irak'ı Acem*'in idaresine memur etmişti.

6— Dünder (دوندار ارج اری). Biricik kaynağımızda kelime aynen böyledir. Dünder 874 (1469-1470) de *Kirman*'ın fethine gönderilen Uzun Hasan Beg oğlu Zeynel'in maiyetindeki beylerden birisi idi ²⁷.

²¹ Aynı eser, s. 145.

²² Aynı eser, s. 146.

²³ Aynı eser, s. 194-197.

²⁴ Aynı eser, s. 241.

²⁵ Aynı eser, yap. 178b.

²⁶ Aynı yap. eser, 207b.

²⁷ Aynı yap. eser, 164b-165b-166a.

Görüldüğü üzere *Ağaç-Eri* beyleri Ali, Hasan, Hüseyin gibi adlar taşıyorlar ki, bu bir tesadüf olmayıp onların *şî't* inançlı bulunmaları ile ilgili olsa gerektir.

Safevî devrine ait kaynaklarda *Ağaç-Eriler* ile ilgili herhangi bir kayda tesadüf edilemedi. Yalnız XVIII. yüzyıla ait *Osmanlı Tebriz* tahrir defterinde bu vilâyete bağlı Ağaçeri (اغاجرى) adlı bir köy bulunmaktadır²⁸. Bugün İran'da *Küh-gilüya* eyâletinde 2000 evlik bir Ağaçeri topluluğu vardır. Bu Ağaç-Eriler *Afşar* (Avşar), *Begdili*, *Tilkû* gibi birçok oymaklara ayrılmaktadır²⁹.

Bilindiği gibi, zamanımızda *Türkiye*'nin bilhassa *Adana*, *İç-el*, *Antalya*, *İsparta*, *Muğla*, *Denizli*, *Aydın* gibi illerinde *Tahtacı* adı verilen bir Türk zümresi yaşamaktadır. Bunlar umumiyetle ormanlı dağların eteklerinde veya ona çok yakın yerlerde yaşarlar; şimdi hemen hepsinin köyleri vardır. Bunlar kızılbaşlıdır; biricik işleri ağaçlardan kiriş, dilme ve bilhassa tahta yapmak olup, başka hiç bir işle meşgul olmazlar; çok defa karı-koca beraber çalışırlar ve aileler halinde köy ve kasabaları dolaşarak iş alırlar; kadınları arasında güzellerine sık sık rastlanır; erkekleri de sağlam yapılı, güçlü - kuvvetli insanlardır. XVI. yüzyıla ait Osmanlı vergi nüfusu tahrir defterlerinde "*Cemâat-ı Tahtacıyân*" adı altında onlardan bahsedilir. Her bakımdan tamamen Türk ve Oğuz (türkmen) kavminin en saf ve en güzel mümessilleri olan bu Tahtacılar, ağaç işleme sanatının atadan dedeye sürüp geldiğini söylerler. Onların bu ata ve dedeleri için bizim *Ağaç-Eriler*'den daha münasibini bulmak, her halde mümkün değildir.

²⁸ Aynı eser, yap. 208.

²⁹ *Tebriz defteri*, Başbakanlık arşivi, nr. 904, yap. 168a.

³⁰ *Mas'ûd Kayhân, Coğrafya-i mufaşşal-i Irân, Tahran, 1311, II, s. 88.*